ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

אלע משלים פון
דובנער מגיד

כרך א' – חלק ה'

אידיש

133

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"א לפ"ק

אלע משלים
פון דובנער מגיד

געזאמעלט און איבערזעצט פון זיינע
ווערק „אהל יעקב", „קול יעקב", „כוכב
מיעקב", „אמת ליעקב" און „ספר המדות"

פון
תשר"ק

אין צוויי טייל

דעם דובנער מגיד'ס משלים

ערשטער טייל

147. אז אַך און וועה צו דעם כבוד 275
148. ווען מחותנים קריגען זיך 276
149. טעות סוחר 277
150. אַ קנאַפּער בטוח 278
151. געבליבען ביים קאַפּיטאַל 279

זייט

152. וויסענשאַפט איז בעסער פון גאָלד	280
153. דער דאָרפישער למדן	282
154. דער בעל הבית איז איהם געפעלען	284
155. ודע מה שתשוב לשכור	285
156. דער צופיעסטעטער בן יחיד	286
157. צופיעל איז אומגעזונד	288
158. דער אָרימאַן האָט זיך אויסגעפוצט	290
159. די צוויי יונגע ווייבלעך	292
160. פון צוויי איז ער געבליבען איינער	293
161. אַ לעכערדיגער זאַק	294
162. לחם עוני	297
163. הא לחמא און כהא לחמא	298
164. אַ הונגעריגער פרעגט ניט	300
165. שמיץ אַנשטאט צוקערקעס	302
166. דער בלינדער	303
167. אַ גוטער תלמיד	304
168. דער שלעכטערביישפיעל	306
169. צוויי געסט ביי איין טיש	307
170. אן אַנזעצער אָהן מזל	308
171. אַ בעזוייז פון אַ בדחן	311
172. די בעסטע עצה	313
173. צונומען די הויז	314
174. דער ערשטער און דער לעצטער	315
175. דעם אָרימאַנ׳ס אַפעטיט	316

147
אַז אַך און וועה צו דעם כבוד !...

א מיניסטער וואָס איז געווען זעהר געאַכטעט אין דעם מלך'ס הויף און איז געווען א גאַנצער בן בית ביים מלך, איז איינמאָל קראַנק געוואָרען און האָט זיך געמוזט לייגען אין בעט. איז דער מלך געקומען איהם מבקר חולה זיין.

האָט איינער פון דעם מיניסטער'ס פריינד צו איהם געזאָגט: „דו דאַרפסט זיך פרעהען, וואָס דער מלך האָט דיר געטאָהן אַזאַ כבוד און איז געקומען דיך צו בעזוכען."

„דו נאַר איינער!" האָט דער קראַנקער מיניסטער אויסגערופען. „וואָרום זאָל איך זיך פרעהען? בעסער וואָלט געווען, אַז איך וואָלט זיין געזונד און וואָלט געקומען צום מלך. ניט איך זאָל קראַנק זיין און דער מלך זאָל קומען צו מיר!"

נמשל

אמת, דער אייבערשטער איז מיט אונז אפילו יעצט אויך, ווען מיר זיינען אין גלות. אָבער פיעל בעסער וואָלט געווען, אַז מיר וואָלטען געווען פרייע מענשען און איהם זעהן ביי איהם, אין זיין פּאַלאַסט, אין בית המקדש!

148

ווען מחותנים קריעגען זיך

אויף א חתונה, גראדע פאר דער חופה, האבען די מחותנים פון חתן'ס צד און די מחותנים פון כלה'ס צד גענומען זיך קריעגען, זידלען און שרייען איינער אויפ'ן אנדערען. זייערע קולות האבען צוזאמענגעבראכט אלע געסט וועלכע האבען זיך צוגעהערט צו די קריעג. האט איינער פון די געסט געזאגט צו די מחותנים: „צו וואס שרייט איהר איינער אויפ'ן אנדערען און צו וואס קריעגט איהר זיך? באלד וועט מען שטעלען די חופה און נאכדעם וועט איהר דאך כאפען א טענצעל צוזאמען. טא צו וואס קריעגט איהר זיך, אז איהר וועט באלד טאנצען צוזאמען?"

נ מ ש ל

אזוי טענה'ן די אידען צום רבונו של עולם: דו ביזט אויף אונז בייז, דו שטראפסט אונז זעהר שווער, מאכסט אונז צו שאנד פאר פרעמדע אין די אויגען, אבער מיר ווייסען דאך, אז באלד וועסטו אונז צוריק ברענגען אין אונזער לאנד און וועסט אונז ווידער זיין א פאטער, טא צו וואס שטראפסטו אונז אזוי?

149
טעות סוחר

איינער, א גביר, האט געפיהרט גרויסע געשעפטען איבער ווייטע לענדער. איינמאל איז ער מיט זיין סחורה געפאהרען אויפ׳ן ים און די שיף איז געווען אנגעלאדען מיט זיינע פעס און קאסטענס. דער סוחר האט אויך מיטגעפיהרט א טלית־זאק מיט תפילין און אויך עטליכע ספרים, אין וועלכע ער זאל קענען אריינקוקען, אדער לערנען א שיעור.

אין מיטען וועג האט אויסגעבראכען א גרויסער שטורם. די שיף מיט די פאסאזשירען איז געווען אין גרויס סכנה. און אז די שיף האט שוין געהאלטען אין זינקען, האט דער קאפיטאן געזאגט צום סוחר:

„איהר מוזט וואס שנעלער לייכטער מאכען די שיף. איהר האט דא צופיעל זאכען. ווארפט אריין אין ים וויפיעל איהר קענט! אז ניט זינקען מיר אלע!“

דער סוחר האט זיך שטארק דערשראקען. האט ער גענומען זיין טלית־זעקעל מיט זיינע ספרים און האט זיי געוואלט אריינווארפען אין ים. אבער זיין משרת האט איהם אבגעהאלטען און געזאגט:

„וואס טוהט איהר, מיין האר, עס איז דאך א זינד פאר גאט! אט דיזע הייליגע זאכען, וואס איהר ווילט ווארפען אין ים, זיינען דאך אזעלכע וואס האלטען אונז אויף ביים לעבען. בעסער ווארפט אריין עטליכע פון אייערע שווערע קאסטענס סחורה, און דאס וועט א סך לייכטער מאכען די שיף.“

נ מ ש ל

אַ סך מענשען, ווען עס קומט אויף זיי אַ שווערע, שטורמדיגע צייט, הויבען זיי אָן זיך לייכטער צו מאַכען מיט דאָס וואָס זיי שפּאָרען אָב פון צדקה. דאָס איז אָבער ניט ריכטיג. צדקה האַלט אונז אויף ביים לעבען. שפּאָרען זאָל אַ מענש אין זיינע שווערע הוצאות, וואָס ער פערשווענדעט אויף פערגניגענס און לוקסוס פאַר זיך און פאַר זיין פרוי. דאָס וועט איהם פיעל לייכטער מאַכען זיין לאַגע.

150

אַ קנאַפּער בטוח

איינער, אַ שעהנער בעל־הבית, פלעגט נעהמען ביי אַ קרעמער סחורה אויף באָרג, און דער קרעמער פלעגט איהם אימער געבען סחורה און וואַרטען ביז יענער פלעגט איהם בעצאָהלען. איינמאָל איז דער בעל־הבית צו איהם געקומען קויפען אַ בגד פאַר זיין משרת. „דעם מאָל מוזט איהר צאָהלען מזומן.“ האָט דער קרעמער געזאָגט. „וואָרום?“ האָט דער בעל־הבית געפרעגט. „איהר באָרגט דאָך מיר אימער.“

„פערשטעהט איהר מיך אַזוי,“ האָט דער קרעמער ער־קלערט, „איך האָב קיין מורא ניט אייך צו באָרגען זאַכען וואָס איהר דאַרפט פאַר אייך אַליין און פאַר אייער פאַמי־ליע, אָבער אַ זאַך וואָס איהר דאַרפט האָבען פאַר אייער משרת האָב איך שוין מורא צו געבען אָהן געלד. וואָס טוה איך אַז אייער משרת ענטלויפט פון אייך? איהר וועט דאָן שוין נאָכדעם ניט האָבען קיין חשק צו צאָהלען פאַר זיין בגד. דערפאַר קען איך אייך דיזען מאָל ניט טרויען.“

נ מ ש ל

דאס איז א משל נעגען די ליעבע. די קערפערליכע ליעבע, די ליעבע פון איין גוף צו דעם אנדער גוף, קען מען ניט טרויען, ווייל אזוינס קען נאר פארקומען צווישען א נידריגע קלאסע מענשען: אבער די ליעבע, מיט וועלכער יעקב אבינו האט געליעבט די מוטער רחל, איז געווען א ריינע. ער האט זי ניט געליעבט ווי א משרת ליעבט א דיענסט, נאר פאר איהר ריינע נשמה און גוטע זאכען, און אזא ליעבע קען מען טרויען.

151

געבליבען ביים קאפיטאל

ביי א גרויסען גביר זיינען געווען צוויי זיהן. איינער איז געווען א פלייסיגער, א געראטענער; דער אנדערער איז געווען א ביסעל פויל און האט קיין חשק ניט געהאט צו לערנען. אזוי לאנג ווי דיביידע זיהן זיינען געווען יונגע קינדער, ביים פאטערס טיש, האט ער צווישען זיי קיין אונ־טערשיעד ניט געמאכט און האט זיי געמאכט די זעלבע קליידער, און געגעבען און אויף אלע הצטרכות גלייך. ווען זיי זיינען אבער עלטער געווארען און האבען געדארפט ארויס־געהן אויף אייגענע קעסט, האט ערביידען געגעבען גלייכע סומען געלד, כדי זיי זאלען זיך מאכען געשעפטען און ווערען בעלי־בתים פאר זיך. אז זיי האבען שוין אבער בעדארפט חתונה האבען און נאכדעם בויען הייזער, און שפעטער אויס־געבען קינדער, איז דעם וועמען דער פאטער האט ליעבער געהאט, פלעגט ער איהם געבען אויף די אלע נייע הוצאות, און דעם אנדערען פלעגט ער מעהר ניט געבען.

איינמאל האט זיך געמאכט, אז דיביידע ברידער האבען געדארפט לייהען געלד אין באנק אום צו פערגרעסערען זייערע געשעפטען. האט מען דעם ערשטען געליהען גלייך ווי ער האט געבעטען, און דעם אנדערען האט מען אבגעזאגט. פרעגט דער אנדערער: „מיט וואס איז מיין ברודער ביי אייך מעהר בטוח ווי איך?“ האט מען איהם געענטפערט: „די מעשה איז אזוי. איהר האט ביידע גרויסע הוצאות, נאר מיר ווייסען אז ווען דיין ברודער מאכט א גרויסע הוצאה גיט איהם דיין פאטער אנדערע געלד, אבער אז דו מאכסט א גרעסערע הוצאה גיט דיר דיין פאטער קיין הילף ניט און דו מוזט ציהען פון דיין קאפיטאל. ביי דיין ברודער שטעהט דער קאפיטאל אזוי ווי געווען, אבער ביי דיר ווערט ער קלענער.“

נ מ ש ל

פאר מתן תורה זיינען מיר געווען ביים אייבערשטען ווי קינדער ביי זייער פאטערס טיש. ער האט מיט אונז געטאהן חסדים, כאטש מיר האבען גארנישט פערדיענט. שפעטער האט ער אונז געגעבען קאפיטאל (די תורה), אז מיר זאלען אליין פערדיענען (לערנען די תורה, טאהן מצות).

152

וויסענשאפט איז בעסער פון גאלד

אמאל איז געווען א גרויסער גביר, וואס האט געהאט א סך געשעפטען, גיטער און הייזער. ווען ער איז גע־ווארען אלט, האט ער זיך געטראכט, אז עס איז זעהר נויטיג דאס ער זאל איינעם פון זיינע זיהן אויסלערנען אלע זיינע געשעפטען, ער זאל וויסען וואו איין און וואו אויס, און

ער זאָל זיין בעל־הבית איבער זיין פערמעגען און פיהרען אלעם מיט פערשטאנד.

האט דער גביר צוזאמענגערופען אלע זיינע זיהן און האט צו זיי געזאגט:

„ווער פון אייך וויל, אז איך זאָל איהם איבערגעבען די פערוואלטונג איבער אלע מיינע געשעפטען און גיטער, אז ער זאָל אלעם פיהרען אין ארדנונג, און די אנדערע ברידער זאָלען פון איהם קריגען זייער חלק הכנסה יעדען יאהר?“

האט קיינער פון די זיהן ניט געוואלט אננעהמען אויף זיך די ארבייט. יעדער איינער האט זיך געטראכט: לאמיך בעסער זיין פון די וואס לעבען פון אלעם גרייטען, איידער צו זיין פערדרעהט מיט׳ן געשעפט און טראגען אויף זיך די גאנצע זארג.

אבער איינער האט זיך געפונען וואס איז געוועזן קליגער פון די אנדערע און האט געזאגט צום פאטער:

„איך נעהם זיך אונטער צו פיהרען די געשעפטען און געבען מיינע ברידער זייערע חלקים פון דער הכנסה, אבער בתנאי אז דו זאלסט מיך לערנען ווי די געשעפטען צו פיהרען.“

שפעטער, אז דער קלוגער זוהן האט זיך געטראפען מיט א פריינד, האט איהם דער פריינד געפרעגט:

„ווי קומסטו צו אזא נארישקייט? צו וואס האסטו אויף זיך אנגענומען אזא גרויסען יאך צו פיהרען אזוי פיעל עסקים?“

האט איהם דער קלוגער זוהן אזוי געענטפערט:

„מיין פאטער האט זיך אונטערגענומען מיך אויסצו־לערנען אלע זיינע געשעפטען, און דאס איז ביי מיר פיעל טייערער ווי זיין גאנצע געלד און זילבער. געלד איז ניט קיין אייביגע זאך. עס קען דאך אמאל טרעפען, אז מיין פאטערס פערמעגען זאָל פערלארען געהן, וועלען מיינע ברי־דער, וואס זיינען געוואוינט צו לעבען אויף אלעם גרייטען,

אהן ארבייט, אהן מיה, ניט האבען פון וואס צו לעבען. אבער, איך וועל דורך דעם, וואס מיין פאטער וועט מיך אויסלערנען, ווייסען ווי צו מאכען נייע פערמעגענס."

נ מ ש ל

וויסענשאפט איז דער גרעסטער אוצר — פיעל טייערער פון געלד.

153

דער דארפישער למדן

אין א דארף איז געזעסען אן ארענדאר, וואס זיין האנדעל איז געווען מיט פויערים. דער ארענדאר איז געווען בע־וואוסט פאר א גאנצען קענער. דהיינו, ער האט געסענט לעזען אין לוח דעם „חזון הרוחות", וואס ציינט אן די פער־שיעדענע וועטערען פון דעם גאנצען יאהר, ווען עס וועט זיין שניי, ווען רעגען, ווען היץ און ווען א טריקעניש. די פוי־ערים און די אידישע ישוב'ניקעס ארום פלעגען צו איהם קומען מיט אזעלכע פראגען ווי: ווען קומט אוים דער גרוי־סער יריד? ווען פאלט אוים דער ערשטער שניי? ווען וועט דער וועג ווערען גוט? און נאך אזעלכע פראגען. דער ארענדאר פלעגט ארייגקוקען אין לוח, פערקנייטשען דעם שטערען, אזוי ווי איינער טראכט איבער א הארבע זאך, און נאכדעם פלעגט ער געבען א תשובה, און דער פרעגער פלעגט אוועק א צופריעדענער.

איינמאל זאגט דער ארענדאר צו זיין פרוי: „דו ווייסט וואס איך האב זיך ארומגעזעהן? איך בין דאך א גרויסער למדן!" פרעגט די פרוי: „ווי אזוי האסטו זיך דאס דער־וואוסט?" האט ער געענטפערט: „דו זעהסט דאך ווי אלע

קומען צו מיר פרעגען וואס זיי ווייסען ניט, און א סך מאל האט מיר געטראפען אז איך געה אין גאס און מענשען שפארען זיך איבער עפעס א פראגע, און נאכדעם אז זיי דערזעהן מיך זאגען זיי 'לאמיר פרעגען דעם ארענדאר. ער ווייסט דאך אלעס'. איז נאך ביי דיר א פראגע אז איך בין א גרויסער למדן?"

די פרוי האט זיך שטארק געפרעהט וואס איהר מאן איז א גרויסער למדן, און זי האט גענומען פיהלען שטאלץ ביי זיך.

א צייט שפעטער איז דער ארענדאר געפאהרען אין שטאדט אויף ימים נוראים. האט ער דארט געזעהן אין שוהל ווי עס זיצען אידען לומדים און ריידען תורה. טראכט ער זיך, איך בין דאך אויך א למדן, לאמיך צוגעהן און זיי צייגען אז איך קען אויך די שווארצע פינטעלער. געהט ער צו און הערט זיך איין. הערט ער און הערט, אבער ער פערשטעהט ניט קיין ווארט. ער מאטערט זיך באטש עפעס צו כאפען, אבער ער פערשטעהט ניט איין ווארט פון צעהן. נעהט ער צוריק צו זיין ארט ביים פאליש און שווייגט. נאכדעם אז ער איז צוריק געקומען אין דארף, זאגט ער צו זיין פרוי: „הער זיך איין וואס איך וועל דיר דערצעהלען. איך בין געווען אין שטאדט, האב איך דארט אויסגעפונען, אז איך האב זיך א ביסעל אבגענארט. דא, אין דארף, צווישען פויערים, בין איך טאקע א גרויסער למדן, אבער דארט אין שטאדט זיינען דא אמת'ע לומדים, און וואס זאל איך דיר זאגען? נעגען די שטאדטיגע בין איך אליין א פויער . . ."

נ מ ש ל

ישעיה הנביא האט זיך געהאלטען פאר א גרויסען מאן און א נביא, אזוי לאנג ווי ער האט געקענט בלויז מענשען. אבער ווען ער האט מיט דער קראפט פון זיין נבואה דער־

זעהן דעם כסא הכבוד מיט די מלאכים, האט ער אויסגע־רופען אויף זיך: „אנכי איש טמא שפתים ובתוך עם טמא שפתים אני יושב“. עס מיינט: איך בין א מענש מיט אן אונריינעם מויל און צווישען א פאלק פון אונריינע מיי־לער געפין איך זיך.

154

דער בעל הבית איז איהם געפעלען

א משרת האט געהאט חשק אנצוקומען צו א געוויסען בעל־הבית אין הויז, צו דיענען ביי איהם. דער בעל־הבית איז ניט געווען זעהר רייך, און אין דער זעלבער שטאדט זיינען געווען זעהר רייכע מענשען, וואס האבען געוואלט האבען דעם משרת, אבער דער משרת האט אלץ געווארט ביז יענער בעל־הבית וועט זיין אימשטאנד איהם צו נעהמען. האט מען איהם געפרעגט: „מיט וואס געפעלט דיר יענער מיטעלער בעל־הבית בעסער ווי אלע גבירים, וואס ווילען דיך נעהמען?“ האט דער משרת אזוי ערקלערט: „ביים מיטעלען בעל־הבית האב איך געזעהן איין מעלה, וואס ביי די גרויסע גבירים זעהט מען דאס ניט. איינמאל האט מיך מיין געוועזענער בעל־הבית, פאר יועמען איך האב פריהער געארבייט, געשיקט צו יענעם בעל־הבית נעהמען עפעס סחורה. אז איך בין אריינגעקומען איז די גאנצע פאמיליע געזעסען ביים טיש און געגעסען, און זייער משרת איז אויך געזעסען ביי דעם זעלבען טיש. און אז איך האב געזאגט נאך וואס איך בין געקומען, האט זיך דער משרת אויפגעהויבען און איז אריין אין קליים מיר דאס צו ברייננגען. האב איך געזעהן ווי די גאנצע פאמיליע האט אויפגעהערט עסען און געווארט ביז דער משרת וועט צוריק קומען צום טיש.“

נ מ ש ל

אז אידעלע בענעהמונג איז טייערער פון גאלד.

155
ודע מה שתשוב לשכור

א רייכער מאן איז געגאנגען מיט זיין זוהן אין גאס. ביידע זיינען געווען יום־טוב'דיג אנגעטאהן אין זייערע שעהנסטע מלבושים. איז זיי אנקעגען אנגעקומען א שכור, וועלכער האט זיך קוים געהאלטען אויף די פיס, און אנכאפענדיג דעם רייכען מאן פאר די פאלעס, האט ער גענומען שרייען: „דאס איז דאך מיין ראק! דו האסט עס ביי מיר גע'גנב'עט!" האט דער רייכער מאן איהם געענטפערט גאנץ פריינדליך און מיט א וויכער שטימע: „וואס פאלט דיר איין, מיין פריינד, אזא געדאנק, אז איך האב דעם ראק ביי דיר גע'גנב'עט? דאס האט מיר דיין פרוי געליהען בלויז אויף איין טאג און מארגען קעהר איך אום דעם ראק צו דיר מיט א שעהנעם דאנק."

ווען דער שכור האט דאס געהערט, איז ער וויכער געווארען און האט זיך אבגעטראגען. „אבער, פאטער!" האט דער זוהן זיך אבגערופען, „ווארום האסטו איהם געזאגט אז דער ראק איז טאקע זיינער?"

„מיין זוהן!" האט דער פאטער ערקלערט, „וואס איז דא צו טענה'ן מיט א שכור? אז איך וואלט איהם געזאגט ניין, וואלט ער נאך העכער געשריען און זיך אפשר אויך געווארפען שלאגען, אבער אז איך האב איהם אבגעלייגט אויף מארגען, בין איך זיכער אז ביז מארגען וועט ער זיך אויסניכטערען און פערגעסען."

נ מ ש ל

א פריערדיקער ענטפער איז אימער דער בעסטער.

156

דער צופיעסטעטער בן יחיד

א מלך האט געהאט א זוהן, א בן יחיד, איז ער געווען זעהר שוואך. דער מלך האט פאר איהם געהאלטען בעזונדערע דאקטוירים וואס האבען אויפגעפאסט אויף זיין געזונט און אויך דיענער וואס פלעגען דעם קראנקען בן מלך בעדיענען. די דאקטוירים זיינען געווען די בעסטע און די געלעהרטסטע אין לאנד. די דיענער זיינען געווען די פיינסטע און די עהרליכסטע, — אלע שעהן און שטארק געוואקסען, אזוי ווי העלדען, און דערצו געלערנט אין אלע געזעצען פון דער הויף־עטיקעטע, אזוי ווי עס פאסט זיך פאר דיענער פון א פרינץ, א יורש עצר.

די דאקטוירים פלעגען פערשרייבען וואס דער פרינץ מעג עסען און וואס ער טאר ניט עסען, און די דיענער פלעגען אויפפאסען, אז דער בן מלך זאל עסען נאר דאס, וואס די דאקטוירים האבען איהם פערשריבען און איהם אבהיטען, אז ער זאל ניט עסען דאס וואס עס איז איהם פערבאטען.

די גאנצע צייט האט דער בן מלך געפאלגט די דאקטוירים און די דיענער, אבער פלוצלונג איז ער געווארען ווילד און האט גענומען טאהן אלעס פערקעהרט ווי זיי האבען געוואלט. ער האט אנגעהויבען צו עסען און צו טרינקען אלעס וואס איז איהם געווען פערבאטען. די דאקטוירים און די דיענער האבען איהם געווארענט און גע׳מוסר׳ט, אבער דער בן מלך האט זיי ניט געוואלט הערען. און דער סוף איז געווען

אַז דער בן מלך איז געוואָרען זעהר קראַנק. זיין גאַנצער קערפּער איז בערעקט געוואָרען מיט וואונדען, דען די פּער־באַטענע עסענס האָבען אויף איהם געווירקט ווי א גיפט.

ווען דער מלך האָט זיך פון דעם דערוואוסט, האָט ער איינגעזעהן, אַז מיט זיינע אייגענע דאָקטוירים און דיענער וועט ער גאָר ניט אויספיהרען, ווייל זיי קענען דעם בן מלך און קענען דעם מלך, און דארום האָבען זיי אויף איהם רחמנות און קענען ניט זיין מיט איהם צו שטרענג. האָט דער מלך גענומען זיין בן יחיד און האָט איהם אַוועקגעשיקט ווייט, ווייט, אין דער פרעמד, צו אַ דאָקטאר וואָס איז געוועזן אַ שטרענגער און אַ שלעכטער, אַ קאַלטער גזלן, און האָט דעם מלך ניט געקענט. צו איהם האָט ער אַוועקגעשיקט זיין טייער קינד, דער דאָקטאר זאָל איהם קורירען און שניידען זיין לייב, אום אבצוריינינגען זיין קערפּער פון שלעכטע בלו־טען און פון ווילד־פלייש, וואָס איז אַנגעוואקסען אויף איהם.

נ מ ש ל

מיר אידען זיינען דער בן יחיד. אונזער פאָטער, דער מלך פון דער גאַנצער וועלט, האָט געזעהן, אַז מיר פאָלגען ניט זיינע דאָקטוירים און דיענער די כהנים, לויים און לעהרער, האָט ער אונז פערשיקט אין גלות צו די גויים, וואָס קענען איהם ניט, אַז זיי זאָלען אונז קורירען מיט אַ שטאַרקע האַנד.

157
צופיעל איז אומגעזונד

אז אַרימאַן איז איינמאָל געקומען צו זיין רייכען שכן און האָט ביי איהם געבעטען לייהען א זילבערנע לעפעל. דער רייכער שכן האָט איהם געליהען. א פּאָר טעג שפּעטער האָט דער אַרימאַן אָבגעבראַכט דעם לעפעל מיט נאָך א קליי־נעם לעפעלע דערצו.

„וואָס איז דאָס?" האָט דער נגיד געפרעגט. „איך האָב דיר דאָך געליהען בלויז איין לעפעל."

„אייער לעפעל," האָט דער אַרימאַן געענטפערט, „האָט ביי מיר אין הויז זיך געלעפעלט, עס הייסט עס איז געגאַנגען צו קינד און האָט געבוירען א קליין לעפעלע. האָב איך אייך אָבגעבראַכטביידען, די מאַמען מיט דער טאָכטער, ווייל ביי־דע געהערען צו אייך."

דער נגיד איז געווען צופריעדען, און האָט אָבגעדאַנקט דעם אַרימען שכן פאר זיין עהרליכקייט.

אין א וואָך ארום קומט ווידער דער אַרימאַן און בעט, אז דער נגיד זאָל איהם לייהען א זילבערנעם בעכער. דער נגיד האָט קיין וואָרט נים איבערגערעדט און האָט איהם געגעבען א גרויסען זילבערנעם בעכער. עס זיינען אריבער א דריי אָדער פיער טעג און דער אַרימאַן האָט צוריקגע־בראַכט דעם נגיד זיין גרויסען בעכער, מיט נאָך א קליינעם בעכערל דערצו.

„אייער גרויסער בעכער האָט ביי מיר אין הויז זיך גע־בעכערט, און געבוירען א קליינעם בעכערל," האָט דער אַרי־מאַן ערקלעהרט. „האָב איך אייך אָבגעבראַכט די מאַמען מיט'ן קינד צוזאַמען."

נאָכדעם האָט דער אָרימאַן אויפגעהערט צו קומען. איז דער גביר צו איהם אוועק און האָט איהם געפרעגט: „פאַר וואָס האָסטו אויפגעהערט צו מיר צו קומען און לייהען זאַכען? דאַרפסט זיך ניט שעהמען. איך וועל דיר לייהען פיעל דו ווילסט. זאָג מיר, וואָס דאַרפסטו?“

„איך ווייס אליין ניט,“ האָט דער אָרימאַן געזאָגט, „אַבער אויב איהר ווילט, לייט מיר אייער גאָלדענעם זייגער.“

דער נגיד האָט גלייך אַראָבגענומען פון זיך זיין זייגער וועלכער איז געווען פון גאָלד און בעזעצט מיט בריליאַנטען און האָט עס געגעבען צום אָרימאַן.

נאָכדעם איז דער גביר אוועק אהיים מיט א פרעהליכען הארצען און געוואַרט אויף זיין שכן, וואָס וועט איהם מסתמא אַבברענגען זיין טהייערען זייגער, מיט נאָך א קליינעם זייגערל צו דעם.

וואַרט ער דער גביר און וואַרט. עס געהט אוועק א טאָג, צוויי, דריי, פיער, — א גאַנצע וואָך, און דער שכן צייגט זיך ניט. ווערט שוין דער גביר אונגעדולדיג. אזוי לאַנג וואַרטען האָט ער ניט געקענט, איז ער אליין אריבער צום שכן און האָט איהם געפרעגט: „נו, וואָס הערט זיך מיט מיין זייגער?“ דער שכן האָט מיט א זיפץ געענטפערט: „עס איז מיר פשוט א האַרץ ווייטאָג אייך צו זאָגען, אייער זייגער איז נעבעך געשטאָרבען.“

„וואָס הייסט געשטאָרבען?“ האָט דער נגיד אויסגערופען שטאַרק דערשראָקען. „ווי קען א זייגער שטאַרבען?“

„און ווי קען א לעפעל זיך לעפלען?“ האָט דער אָרימאַן צוריק געפרעגט א קשיא. „און ווי קען א בעכער זיך בעכערען? אויב א לעפעל אָדער א בעכער קענען געבוירען קינדער, קען דאָך א זייגער שטאַרבען!“ . . .

נ מ ש ל

דער אייבערשטער האָט געזאָגט צו די אידען „לא

תוסיפו": איהר זאלט ניט צוגעבען זאכען מעהר ווי עס איז געשריבען אין דער תורה. דען ווען איינער לייגט צו א מצוה, וואס געפינט זיך ניט אין דער תורה, און ער זאגט, אז דאס איז א קינד פון א מצוה, וואס שטעהט יא אין דער תורה, קען זיך אמאל מאכען א שווערע מצוה וואס איז מן התורה און ער וועט עס ניט וועלען טאהן. ער וועט זאגען, אז די מצוה איז שוין געשטארבען . . .

158
דער ארימאן האט זיך אויסגעפוצט

א פאטער וואס האט געהאט עטליכע זיהן, ווייט פון זיין שטאדט, האט זיי איינגעלאדען צו קומען אויף דער חתונה פון זיין מיזשיניק. אלע זיהן האבען גלייך געענטפערט, אז זיי וועלען קומען מיט זייערע ווייבער. נאר איינער פון זיי, וועלכער איז געווען א גרויסער ארימאן, האט געשריבען צום פאטער: „איך נעהם אן דיין איינלאדונג, אבער דו מוזט מיר אויסשרייבען וואס פאר א שעהנע בגדים איך זאל מיטנעהמען צו טראגען אויף דער חתונה, און וואס פאר א קליידער מיין פרוי זאל מיטנעהמען." דער פאטער האט געמיינט, אז דער זוהן איז דער רייכסטער פון אלע זיינע זיהן, האט ער איהם אויסגעשריבען א צעטעל פון די קליידער וואס ער זאל מיטנעהמען, — און אלעס זעהר פיינע זאכען.

ויהי היום, ווען עס איז געקומען דער טאג פון דער חתונה, זיינען אראבגעקומען אלע זיהן. די רייכערע זיינען געקומען אנגעטאהן גאנץ שעהן, אבער ניט איבעריגס רייך. אבער דער ארימאן איז געקומען אין אן אטלאסענעם ראק, זיידענע זאקען, און א צילינדער כדרך הגבירים. זיין פרוי איז אויך געקומען זעהר רייך געקליידעט, ווי א גרעפין. די

אַנדערע ברידער און דער פאָטער האָבן איהם אַנגענומען פאַר א גרויסען גביר און האָבן איהם ארויסגעצייגט גרויס כבוד, אָבער שפּעטער האָבן זיי זיך דערוואוסט, אַז ער איז אַן אָרימאַן, א קבצן . . .

„איך פערשטעה ניט,“ האָט דער פאָטער איהם געפרעגט, „אַז דו ביזט אַן אָרימאַן, טאָ צו וואָס האָסטו ביי מיר געדאַרפט פרעגען וואָס פאַר א קליידער דו זאָלסט ברענגען צו דער חתונה? האָסט דאָך געקענט קומען אין וואָס דו האָסט.“

„וואָס ווייסטו, טאַטע,“ האָט דער זוהן געענטפערט, „איך בין אַזוי אָרים, אַז איך פערמאָג ניט א פּאָר גאַנצע שיך, און מיין ראָק איז פול מיט לעכער און מיינע הויזען זיינען אין גאַנצען לאַטעס. סאַי ווי איז מיר אויסגעקומען צו לייהען ביי פרעמדע קליידער פאַר מיר און מיין פרוי, האָב איך זיך גערעכענט, אַז אויב יאָ קומען אין געליהענע קליידער, זאָל שוין זיין עפּעס רעכטס!“

נ מ ש ל

דאָס איז א משל געגען דעם מענשען און די מלאכים. די מלאכים האָבען א בעשטימטען חלק גוטעס וואָס דער אייבערשטער האָט זיי געגעבען און זיי ציהען זייער עקזיסטענץ פון דעם וואָס זיי פערמאָגען. אָבער דער מענש האָט אליין גאָרנישט. ער לעבט נאָר מיט די חסדים וואָס דער אייבערשטער שענקט איהם. און ווי באַלד ער דאַרף לעבען פון חסדים, ווייס דער מענש, אַז צו דעם אייבערשטענס גוטסקייט איז גאָר קיין שיער ניטאָ, און ער בעט אַלץ מעהר ברכות פון דעם אייבערשטען.

159
די צוויי יונגע ווייבלעך

אין אַ שטעדטעל זיינען געווען צוויי כלה מיידלעך, וואָס האָבען זיך געגרייט צו דער חתונה. איינע איז געווען ביי איהרע עלטערען וועלכע זיינען געווען זעהר רייך און די אַנדערע איז געווען אַ יתומה, וואָס האָט זיך ערצויגען ביי אָרימע משפחה־ליַיט. די וואָס האָט געהאַט אַ רייכען פאָ־טער האָט מען געמאַכט אַ ריכטיגע נאָרדעראָבע. צוערשט האָט מען איהר גענעהט קליידער וואָס זי זאָל קענען טראָגען אום דער וואָכען. נאָכדעם האָט מען איהר גענעהט קליידער פאַר שבת און יום טוב. און צולעצט האָט מען איהר גענעהט די חתונה קליידער.

די אָרימע קרובים פון דער יתומה האָבען גענומען קלע־רען וואָס מען נעהט צוערשט פאַר זייער קרובה, האָבען זיי איינגעזעהן, אַז זיי האָבען ניט גענוג מיטלען צו נעהען אַלעס וואָס אַ כלה דאַרף האָבען, האָבען זיי בעשלאָסען צו נעהען פאַר איהר בלויז דאָס נעטהיגסטע, און נויטיגסטע איז דאָך געווים חתונה קליידער.

נאָך זייער חתונה, אַז די יונגע ווייבלעך פלעגען קומען אין מאַרק איינקויפען, פלעגט די רייכע יונגע ווייבעל קומען אָנגעטאָהן אין וואָכען קליידער און די אָרימע פלעגט קומען אין חתונה קליידער. און זייטיגע מענשען וואָס האָבען די צוויי יונגע ווייבלעך ניט געקענט, האָבען געמיינט אַז די רייכע איז אָרים און די אָרימע איז רייך. זיי איז גאָר ניט איינגעפאַלען, אַז מעהר ווי די חתונה קליידער האָט ניט יענע ווייבעל.

נ מ ש ל

א סך מענשען ווערען געשאצט לויט זייערע קליידער, אבער דאס זיינען ניט מעהר ווי ארימע לייט אין חתונה קליידער.

160

פון צוויי איז ער געבליבען איינער

איינער האט געדארפט לייהען געלד ביי א רייכען מאן, און אזוי ווי ער איז געווען אן ארימאן, האט ער געבראכט אן ערב, א גוט־זאגער, וועלכער זאל זיך אונטערשרייבען אויפ'ן וועקסעל. אבער דער רייכער מאן האט געדענקט, אז איין ערב איז ניט גענוג און ער האט געהייסען ברייגנען נאך איינעם. דער ארימאן האט געבראכט נאך אן ערב און דיביידע ערבים האבען זיך אונטערגעשריעבען אויפ'ן וועקסעל.

א קורצע צייט שפעטער האט אויסגעבראכען א פייער אין דער הויז פון איין ערב. דער אנדער ערב איז ארומגע־לאפען א פערצווייפעלטער, געמאכט געוואלדען און געבראַ־כען מיט די הענד. „וואס שרייסטו? וואס ליארמסטו?" האבען איהם מענשען געפרעגט. „יענעמס הויז איז דאך אין דעם אנדער עק שטאדט, גאנץ ווייט פון דיין הויז!" האט ער געענטפערט: „וואס ווייסט איהר? ער און איך האבען זיך ביידע אונטערגעשריבען אויף איין וועקסעל און יעצט, אז ער ברענט אב און ווערט אן ארימאן, בלייב איך דער איינציגער ערב און וועל מוזען בעצאהלען דעם וועקסעל."

נ מ ש ל

ווען דער אייבערשטער האט געגעבען די תורה צו די

אידען, האט ער זיי געפרעגט: „ווער וועט ערב זיין, אז איהר וועט די תורה היטען?" האבען די אידען געענטפערט: „די צדיקים, די זקנים, פון אונזער דור און אונזערע קינדער וועלען ערב זיין פאר אונז." אזוי לאנג ווי די גרויסע צדיקים, די זקנים האבען געלעבט, האבען מיר קיין דאגה ניט געהאט פאר אונזערע קינדער, אבער יעצט, אז די גרויסע צדיקים זיינען ניטא מעהר, פאלט די גאנצע ערבות אויף אונזערע קינדער.

161
א לעכערדיגער זאק

איינער, אן ארימאן, האט געהאט א רייכען ברודער, וועלכער האט געוואוינט גאנץ ווייט פון איהם. דער רייכער פלעגט יעדען יאהר שיקען דעם ארימאן א געוויסע סומע געלד, און דאס איז פאר דעם ארימען ברודער געווען א גרויסע הילף. נאכדעם איז אוועק א צייט און דער רייכער ברודער האט אויפגעהערט צו שיקען שטיצע, און דער ארימער ברודער האט געלעבט אין גרויס דחקות, און איז נאך געווארען א בעל חוב.

נאכדעם ווי עס זיינען אריבער א צוויי־דריי יאהר און דער ארימער ברודער האט פון דעם רייכען גארנישט געהערט, איז דער רייכער ברודער געקומען אין זיין שטאדט צו זיין אויפ'ן יריד. נאר קודם כל איז דער רייכער ברודער ארייננעקומען צו דעם ארימען און האט צו איהם געזאגט:

„הער צו מיין, מיין ברודער! מאך מיר אוים א חשבון ווי פיעל געלד דו דארפסט האבען, וועל איך דיר גלייך געבען."

דער ארימאן האט אויסגערעכענט פיעל ער איז שולדיג

אין די קראַמען, פיעל ער איז שולדיג דירה געלד, פיעל ער איז שולדיג מענשען ביי וועמען ער האָט געליהען מזומן געלד, און פאַר איין וועג אויך צוגעשריבען פיעל ער דאַרף האָבען חתונה צו מאַכען זיין טאָכטער. דער רייכער ברודער האָט א קוק געטאָהן אויפ׳ן חשבון, האָט גלייך אויסגעצעהלט דעם גאַנצען סך הכל, און נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

„זעה, ברודערל, איך האָב דיר בעזאָרגט מיט אלעם וואָס דו דאַרפסט איידער איך האָב דאָ אָנגעפאַנגען מיין געשעפט, וועיל מאָרגען פאַנגט זיך אָן דער יריד און איך וועל זיין זעהר פערנומען מיט מסחר. דערפאַר בעט איך דיך, אז אין דער גאַנצער צייט פון דעם יריד זאָלסטו מיך לאָזען צורוה, און זאָלסט ניט קומען מיר דולען דעם קאָפּ מיט דיינע עסקים.“

אָז אָרימאַן איז דאָך ווי א לעבעדיגער זאַק, און אַזוי גלייך ווי דער אָרימער ברודער האָט בעקומען דאָס געלד, אַזוי שנעל איז דאָ ביי איהם צורונען פון די הענד, און ער איז ווידער געבליבען אָהן א גראָשען געלד ביי דער נשמה. דער רייכער ברודער האָט טאַקע אויף מאָרגען געעפענט זיין געוועלב אויפ׳ן יריד, און האָט אָנגעהויבען צו מאַכען גוטע געשעפטען.

דעם אָרימאַנס פרוי איז אַרויס בעטראַכטען דעם יריד און זי האָט דאָרט געזעהן איהר רייכען שוואָגערס געוועלב, אין וועלכען עס זיינען געווען אויסגעשטעלט פערשיעדענע קליידער שטאָפען פון וואָל, זיידענס און סאַמעט. מענשען זיינען געשטאַנען און האָבען געקויפט סחורה, דער אויף צו מאַכען זיך נייע קליידער, און דער אויף צו פערריכטען אלטע בגדים. און יעדער איינער האָט געצאָהלט מזומן געלד. איז די אָרימע פרוי אוועק אהיים און האָט צו איהר מאַן געזאָגט:

„דיין ברודער מאַכט דאָרט גאָלדענע געשעפטען. אפשר וואָלסטו צוגעגאַנגען און איהם דערצעהלט, אז די ביסעל געלד וואָס ער האָט אונז געגעבען איז שוין ביי אונז אוועק און

אַז מיר האָבען שוין ווידער ניט פון וואָס צו לעבען. ער מוז דיר ווידער העלפען. ניש־קשה, ער מעג געבען מעהר.״

„אָבער ווי קען איך געהן ביי איהם ווידער בעטען געלד?״ האָט דער מאַן גע'טענה'ט. „איך האָב דאָך איהם גע־געבען מיין וואָרט, אַז איך וועל איהם מעהר ניט טשעפּען, — היינט ווי קען איך גאָר ווייזען די אויגען פאַר איהם?״

„דו פאָלג מיך און טוה אַזוי,״ האָט די ווייב געזאָגט. „דו געה אין מאַרק און שטעל זיך אַוועק ביי זיין געוועלב מיט די אַנדערע קונים, און מאַך זיך אַזוי ווי דו וואָלסט וועלען קויפען אַ שטיקעל רעשטעל צו פערריכטען אַ בגד, און אַז דו וועסט איהם פרעגען אַ מקח, וועסטו פאַר איין וועג איהם זאָגען, אַז דו האָסט קיין געלד ניט, וועט ער דיר געבען.״

דער מאַן האָט זיך געלאָזט איינרעדען. ער איז אַוועק צו זיין ברודערס געוועלב און האָט זיך אַוועקגעשטעלט טאַ־פּען די רעשטלעך, וואָס זיינען דאָרט געווען אויסגעלייגט. דער רייכער ברודער האָט פערשטאַנען זיין מיין און ער האָט צו איהם געזאָגט: „וואָס זוכסטו? אַ רעשטעל צו פערריכ־טען דיינע זיידענע מלבושים? ברענג דיינע זיידענע מלבושים אהער, וועל איך דיר צופּאַסען אַ ריכטיגען שטיקעל שטאָף. אָבער איך ווייס דאָך, אַז דו ביזט אַן אָרימאַן און קיין זיידענע קליידער האָסטו ניט, טאָ וואָס זוכסטו, דו קבצן איינער?״

נמשל

דאָס איז וואָס מענשען זאָגען אַ שפּאַסיגען ווערטעל, „אַ לעבערדיגען זאַק קען מען קיינמאָל ניט אָנפילען.״ אָבער וועה איז דעם זאַק וואָס איז נעבעך פול מיט לעכער. ביי איהם איז דאָס גאָר קיין שפּאַס ניט.

162
לחם עוני

אן אָרימאַן איז איינמאָל דערהויבען געוואָרען און איז געוואָרען אן עושר. האָט ער זיך געפרעהט וואָס דער אייבערשטער האָט איהם צוגעשיקט הצלחה, אָבער ער האָט מורא געהאט דאָס אז ער וועט זיך צוגעוואוינען צו א לעבען פון לוקסוס וועלען איהם זיינע פערגעניגענס מעהר ניט איינגעהן. פלעגט ער נאָך יעדען מאָהלצייט נעהמען אן אלט שטיקעל טרוקען ברויט, דאָס טונקען אין זאלץ און עסען און פערטרינקען מיט וואַסער. און דאָס פלעגט איהם דערמאַנען אן די צייטען ווען טרוקען ברויט מיט זאלץ און וואַסער איז געוועז זיין שטענדיגער מאָהלצייט.

שפּעטער האָט זיך דער רעדעל איבערגעדרעהט, ער איז געוואָרען אן אָרימאַן און האָט געמוזט ארומגעהן איבער די הייזער. איינמאָל האָט איהם א רייכער מאַן געלאַדען צו עסען ביי איהם. נאָכדעם ווי דער אָרימאַן האָט אָבגעגעסען א שעהנעם און זאַטען מאָהלצייט, האָט ער געבעטען ביים בעל הבית, אז ער זאָל איהם געבען אן אלט שטיקעל ברויט צום פערבייסען. האָט זיך דער בעל הבית געוואונדערט און געפרעגט: „צו וואָס דאַרפסטו יעצט עסען אלטע ברויט?“ האָט דער אָרימאַן איהם דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע און ווי ער איז זיך נאָך יעצט נוהג צו עסען אן אלט שטיקעל ברויט נאָך א גוטען מאָהלצייט. האָט דער בעל הבית געזאָגט: „מילא, אז דו ביזט געוועזן רייך האָט עס געהאט עפּעס א זין, אָבער יעצט צו וואָס טהוסטו עס?“

„איך וועל אייך ערקלערען,“ האָט דער אָרימאַן געענטפערט. „יעצט בין איך אפילו אן אָרימאַן, אָבער ביי מיר איז

נאך פערבליבען עפעס פון מיינע עשירות, און דאס איז א וועקסעל אויף פינף טויזענד רענדלעך, וואס דער טערמין צו צאהלען איז נאך ניט געקומען. און ווען דער טערמין וועט קומען און איך וועל קריגען וואס מיר קומט, איז דא נאך א האפנונג, אז איך וועל ווידער ווערען רייך, וויל איך ניט פער־געסען מיין אלטען מנהג."

נ מ ש ל

דאס איז אויך א משל נעגען דעם לחם עוני, וואס מיר האבען געגעסען אין ארץ ישראל צום אנדענקען פון אונזער שקלאפעריי אין מצרים, און כאטש מיר זיינען יעצט ווידער אין גלות, היטען מיר נאך אלץ דעם אנדענקען, ווייל ווען עס וועט קומען דער „טערמין" פון אונזער גאולה, וועלען מיר ווידער זיין אין ארץ ישראל און מיר דארפען דערווייל ניט פערגעסען דעם אנדענקען פון „לחם עוני".

163

„הא לחמא" און „כהא לחמא"

אן ארימער פאקענטרעגער פלעגט זיך ארומשלעפען מיט זיין זאק און מיט זיין רענצעל פון שטאדט צו שטאדט. ער פלעגט פערקויפען ציצית, מזוזות, סדורים'לעך און דאס גלייכען. איינמאל איז ער אנגעקומען אין א גרויסער שטאדט און דארט האט ער געלייזט א סך געלד. ער האט דארט פער־דיענט אזוי פיעל געלד דאס ער איז געווארען א סוחר און וואס ווייטער האט ער געהאט אלץ מעהר הצלחה, ביז ער איז געווארען א גרויסער גביר.

ער האט דערנאך איינגעפיהרט, אז יעדען יאהר זאל ער אין דעם טאג וואס ער איז אנגעקומען אין דער גרויסער שטאדט מאכען א יום טוב, צום אנדענקען פון דער הצלחה

וואס דער טאג האט איהם געבראכט. און יענעם טאג פלעגט ער רופען „פאקענטרעגער יום טוב". ווייל ער איז אהין געקומען אלס אן ארימער פאקענטרעגער, און אין דעם יום טוב פלעגט ער אויף זיינע פלייצעס טראגען דעם אלטען זאק מיט'ן רענצעל, און דער פאקענטרעגער יום טוב איז ביי איהם געווען טייערער פון אלע ימים טובים, און זיינע קינדער פלעגען אין דעם טאג קריגען נייע מלבושים און שעהנע מתנות.

אבער דער מזל איז דאך ווי א ראד וואס דרעהט זיך. האט שפעטער זיך געמאכט אז דער נייער גביר האט פערלארען זיין גאנצען פערמעגען און איז געווארען אן ארימאן. איז ער געזעסען פערטראכט, פערזארגט, און געזוכט פלענער ווי אזוי ער זאל קענען מפרנס זיין זיין פרוי און קינדער. האט זיין פרוי צו איהם געזאגט: „וואס ביזטו אזוי פערזארגט? דאנקען דעם אייבערשטען ביזט נאך א געזונטער מענש און דו האסט נאך דיין זאק מיט דיין רענצעל, וואס האבען דיר געגעבען פרנסה איידער דו ביזט געווארען א גביר. ארימקייט איז קיין שאנד. נעהם און געה ארויס איבער'ן שטאדט מיט דיינע אלטע ארטיקלען."

דער מאן האט זיך צוגעהערט. ער האט איינגעזעהן אז זיין פרוי האט רעכט. האט ער ארויפגענומען אויף זיך דעם זאק מיט'ן רענצעל און איז געווען גרייט אנצופאנגען זיין אלטען מסחר.

זיינע קינדער האבען דערזעהן אז דער טאטע נעהמט אויף זיך דעם זאק מיט'ן רענצעל, האבען זיי געמיינט אז דאס פראוועט ער זיין „פאקענטרעגער יום־טוב". האבען זיי אנגעהויבען צו פרעגען: „וואו זיינען אונזערע מתנות? וואו זיינען אונזערע נייע מלבושים?"

„קינדערלעך, יעצט זיינען אנדערע צייטען," האט זיי דער פאטער ערקלערט. „אמאל פלעג איך זיך פערשטעלען פאר אן ארימען פאקענטרעגער, אבער איך בין געווען רייך

און איך האָב אייך געקענט געבען מתנות. היינט טראָג איך דעם זאַק מיט'ן רענצעל ווייל איך בין אַ ריכטיגער פּאַקען־טרעגער און אַ ריכטיגער אָרימאַן."

נמשל

דאָס איז אַ משל געגען די צוויי נוסחות „כהא לחמא" און „הא לחמא", וואָס מיר האָבען אין דער הגדה. אַמאָל, אַז מיר זיינען געווען אין ארץ ישראל, און אונז איז געווען זעהר גוט, האָבען מיר בעטראַכט דעם לחם עוני בלויז אַלס אַן אָנ־דענקען פון די נסים, וואָס אונז זיינען געשעהן אין מצרים, און דארום האָבען מיר געזאָגט „כהא", וואָס דאָס מיינט אַז מיר עסען לחם עוני בלויז אַלס ביישפּיעל. אָבער יעצט, ווען מיר זיינען אין גלות און מיר זיינען ווידער פערשקלאַפּט, פּאַסט זיך שוין זאָגען „הא", עס הייסט אַז דיזער ברויט, וואָס מיר עסען יעצט, איז דערזעלבער וואָס אונזערע על־טערען האָבען געגעסען אין מצרים.

164
אַ הונגעריגער פרעגט ניט

אמאָל איז געווען אַ רייכער מאַן, אַ גרויסער מיוחס, און ער האָט געהאַט אַן איין־איינציגע טאָכטער, וועמען ער האָט געוואָלט זעהן גליקליך. האָט זיך געמאַכט אַ זעהר גע־ראָטענער בחור, אַ שעהנער, אַ וואויל־לערנער, נאָר זיינע עלטערען זיינען געווען זעהר אָרים. אבער דעם גביר איז דער אָרימער בחור שטאַרק געפעלען געוואָרען און ער האָט בע־שלאָסען איהם צו נעהמען פאַר אַן איידים.

צו דער חתונה האָט דער גביר אויסמעבלירט זיין הויז אויפ'ן רייכסטען שטייגער. זיין טאָכטער האָט ער אויסגע־

פוצט ווי א פרינצעסין, און ער מיט זיין פרוי האבען זיך אויך זעהר רייך אנגעטאהן. א מאהלצייט האט ער געמאכט כיד המלך און די שעהנסטע און רייכסטע בעלי־בתים זיינען געווען געלאדען צום טיש.

אבער דער חתן האט זיך גאנץ ווייניג געקימערט וועגען דעם פוץ און לוקסוס אין הויז און די שעהנע קליידער. ער האט זיינע אויגען געהאלטען אין טעלער. ער האט קיינמאל אין זיין לעבען ניט גענעסען אזעלכע געשמאקע אכילות, און ער האט נעפאקט אין זיך ווי נאר ער האט געקענט.

נאך דער חתונה, א צייט שפעטער, האט דער חתן אנגעהויבען ארומצופרעגען זיין שווער וועגען זיין יחוס, וועגען זיין משפחה, און אויך ווי גרויס איז זיין קאפיטאל. ער האט געוואלט וויסען, אויב ער האט זיך ניט אבגענארט מיט'ן שידוך. דער שווער איז אין כעס געווארען און האט אויסגעשריען: „ווארום האסטו די זאכען ניט געפרעגט פריהער, פאר דער חתונה?"

„דאן בין איך געווען הונגעריג," האט דער איידים געענטפערט, „און מעהר ווי די אכילה איז מיר דאן ניט געלעגען אין זינען."

נ מ ש ל

דערפאר זאגען מענשען א ווערטעל „א הונגעריגער פרעגט ניט".

165
שמיץ אנשטאט צוקערקעס

א קליינער אינגעל האט איינמאל אין דער פריה, ווען ער האט געדארפט געהן אין חדר, זיך גענומען שטארק פּיעס־צען. וואס נאר זיין מוטער האט איהם געגעבען צו עסען איז איהם אלץ ניט געפעלען געווען. דער פאטער האט דאס צוגעזעהן, האט ער דעם אינגעל געפרעגט: „זאג מיר, וואס ווילסטו?"

„איך וויל ניסלעך," האט דער אינגעל געזאגט.

„נא דיר ניסלעך און געה אין חדר."

„איך וויל ראזשינקעס."

„נא דיר ראזשינקעס."

„איך וויל אן עפּעל."

„נא דיר אן עפּעל."

איך וויל צוקערקעס."

„צוקערקעס ווילסטו? שמיץ וועל איך דיר געבען!" האט דער פאטער בייז אויסגערופען, האט גענומען דעם קאנ־טשיק און האט דעם אינגעל געגעבען א גוטע פּארציע שמיץ, ווייל דער פאטער האט איינגעזעהן, אז אלעס וואס דער אינגעל פרעגט איז בלויז אן אויסרייד און זיין כונה איז דאס ער וויל ניט געהן אין חדר.

נמשל

די אידען, ווען זיי זיינען געווען אין מדבר, האבען אויפגעהויבען א געוויין און א קלאג, אז זיי ווילען עסען פלייש. דער אייבערשטער האט געוואוסט, אז דאס וואס זיי האבען געבעטען פלייש איז בלויז געווען אן אויסרייד,

ווייל דער מן האט איז זיך געהאט אלע טעמים, אפילו אויך פון פלייש. טא צו וואס האבן זיי געבעטען פלייש? דער אמת איז, אז זיי האבן ניט געוואלט געהן אין ארץ ישראל, ווייל זיי האבן זיך פערבענקט נאך דעם הפקר לעבען, וועל־כען זיי האבען געפיהרט אין מצרים.

166
דער בלינדער

צו א סעודה האט איינער איינגעלאדען א צאהל געסט. די געסט האט מען אויסגעזעצט ארום א לאנגען טיש, יעדען איינעם אויף א פאסענדען ארט, לויט זיין וויכטיגקייט. ווי דער שטייגער איז, דערלאנגט מען די שיסעל צוערשט צום בעל־הבית, און נאכדעם ווי ער נעהמט אראב פון דעם זיין חלק, גיט ער איבער די שיסעל צו דעם נאהנטסטען וואס זיצט נעבען איהם. יענער נעהמט אויך אראב א חלק און גיט דערנאך איבער די שיסעל צו דעם נעקסטען. און עס פערשטעהט זיך, אז יעדער איינער נעהמט אראב דעם בעסטען חלק, איידער ער גיט איבער די שיסעל צו דעם אנדערען . . .

צווישען די געסט איז געווען איינער א בלינדער. און ווען דער וואס איז געזעסען נעבען איהם האט איהם דער־לאנגט די שיסעל, האט ער איהם זעהר גערדאנקט. האבען איהם שפעטער א פאר פון זיינע פריינד געזאגט:

„צו וואס האסטו געדאנקט דעם וואס האט דיר גע־געבען די שיסעל? איידער ער האט דאס דיר געגעבען האט ער דאך צוערשט אראבגענומען דעם בעסטען חלק פאר זיך, און דאס וואס ער האט דיר געגעבען איז וואס ער אליין האט שוין ניט געקענט נעהמען פאר זיך. און עס איז ניט געווען זיינע, נאר דעם בעל־הבית, וועלכער האט אונז גע־

לאַדען צו דער סעודה. בעסער דאַנק דעם בעל־הבית, ווייל מיר האָבען געגעסען פון זיינע."

נ מ ש ל

מענשען זיינען בלינד. זיי דאַנקען זייערע בעלי טובות וואָס גיבען זיי אַוועק דאָס וואָס זיי קענען אַליין ניט פער־נוצען, אָבער זיי פערגעסען צו דאַנקען דעם, פון וועמעס האַנד עס קומט אַלעס.

167
אַ גוטער תלמיד

ראובן איז געווען שולדיג שמעונ'ען געלד. ראובן האָט אָבער קיין חשק ניט געהאַט צו בעצאָהלען דעם חוב, איז ער געקומען צו לוי'ן פרעגען אַן עצה, ווי פון יענעם פטור צו ווערען און ניט בעצאָהלען.

„דו טוה אַזוי," האָט לוי געזאָגט צו ראובן. „ווען שמעון וועט קומען צו דיר מאָהנען זאָלסטו זיך מאַכען פאַר אַ משוגע־נעם, זאָלסטו שפּרינגען איהם אַנקעגען, זאָלסטו הירזשען ווי אַ פערד, מיאַקען ווי אַ קאַץ, ברומען ווי אַ בער, און איבער־הויפּט זאָלסטו פייפען. וואָס מעהר דו קענסט פייפען אַלץ בעסער. און דו וועסט שוין זעהן ווי שמעון וועט אַנטלויפען."

ראובן איז אַוועק אַהיים און האָט גענומען מאַכען פּראָ־בע, אַזוי ווי עס טוהט אַ חזן פאַר די ימים נוראים, און ווען שמעון איז צו איהם געקומען מאָהנען זיין געלד און ער האָט געזעהן זיינע משוגענע שטיק, האָט ער זיך שטאַרק דער־שראָקען און איז אַנטלאָפען.

אַ צייט שפּעטער האָט ראובן געכאַפּט אַ גמילת חסד ביי לוי'ן. ער האָט צוגעזאָגט צו בעצאָהלען אין אַ בעשטימ־

טע צייט, און אז ער האָט ניט בעצאָהלט איז לוי געקומען צו איהם מאָהנען.

ווי נאָר לוי איז אריין, האָט ראובן אָנגעהויבען איהם צו שפּרינגען אָנקעגען. ער האָט געברומט ווי אַ לייב, געי רעוועט ווי אַן אָקס, געהירזשעט ווי אַ פערד, און געפייפט האָט ער אויף נאָטען. האָט לוי אויפגעהויבען זיין שטעקען און האָט איהם גענומען שלאָגען מכות רצח, שרייענדיג: „דו אַנזעצער איינער! אָט די עצה האָב איך דאָך דיר געגעבען און יעצט ניצסטו דאָס אוים אויף מיר אויך? ..."

נ מ ש ל

דער אייבערשטער האָט דעם מענשען געשענקט אַ טייערע מתנה, „שכחה", כדי ער זאָל פערגעסען זאַכען וואָס זיינען ניט גוט פאַר איהם צו געדענקען. דען ווען מענשען וואָלטען אימער געדענקט פון זייערע עלטערען, וואָס זיינען געשטאָרבען, אָדער פון זייערע קינדער, וואָס זיינען יונג אוועק פון דער וועלט, אָדער אַ מאַן וואָלט אימער געדענקט זיין פערשטאָרבענע פרוי און אַ פרוי וואָלט ניט פערגעסען איהר פערשטאָרבענעם מאַן, וואָלט דער מענש כסדר געלעבט אין טרויער און די וועלט וואָלט געווען פערפלייצט מיט טרעהרען. אָט דארום האָט דער אייבערשטער געגעבען דעם מענשען אַ טייערען מיטעל, „שכחה", אַז ער זאָל קענען פערגעסען.

וואָס טוהט אָבער דער מענש? ער נעהמט דעם טייערען מיטעל און ווענדט איהם אָן געגען דעם וואָס האָט איהם דעם מיטעל געגעבען. ער פערגעסט אויך דעם אייבערשטען! ...

168
דער שלעכטער ביישפיעל

א גנב איז אום האלבע נאכט אריין אין שפייז־קראם, האט מיטגענומען פון די בעסטע זאכען, וויפיעל ער האט גע־קענט אנשטאפען אין זיינע קעשענעס, און נאכדעם איז ער אוועק און האט געלאזט די טיהר אפען.

אין דער פריה זיינען פערבייגעגאנגען ווייסע חברה׳־ניקעס און זיי האבען געזעהן א קראם מיט גוטע זאכען און די טיהר איז אפען. האבען זיי זיך אויך אריינגעכאפט און גענומען וויפיעל זיי האבען געקענט טראגען. הינט און קעץ האבען דערשמעקט אז מען קען דא עפעס געניסען, זיינען זיי אויך געקומען נעהמען א חלק.

לסוף איז דער ערשטער גנב געכאפט געווארען און מען האט איהם געבראכט אין געריכט. האט ער געזאגט צום בעל־הבית: „איך וועל דיר בעצאהלען פאר די סחורה וואס איך האב ביי דיר גע׳גנב׳עט און מאך ניט קיין קלאגע געגען מיר.“

„דו שלעכטער מענש, איינער!“ האט דער קרעמער אויסגערופען. „די סחורה וואס דו אליין האסט גענומען איז א קלייניגקייט געגען דעם גרויסען שאדען וואס דו האסט מיר געמאכט, דורכדעם וואס דו האסט געלאזט די טיהר אפען, און געצייגט א וועג פאר אנדערע מיך צו בע׳גנב׳ענען.“

נ מ ש ל

ווען א תלמיד חכם בעגעהט א זינד, איז זיין זינד פיעל גרעסער צוליעב דעם, ווייל ער גיט א ביישפיעל צו אנדערע אז זיי זאלען אויך זינדיגען אזוי ווי ער. דען זיי זאגען, אז

דער תלמיד חכם טוהט אזוי מעגען מיר דאך אודאי. ער לאזט פאר זיי אן אפענע טיהר.

169

צוויי געסט ביי איין טיש

א איננעל איז געקומען פון חדר עסען מיטאג ווען אלע זיינען שוין געזעסען ביים טיש. האט ער געוואשען די הענד און זיך אויך געזעצט מיט אלעמען. ביים מאהלצייט זיינען געווען צוויי פרעמד־ע מענשען, איינער איז געווען רייך געקליידעט, קענטיג א גביר, אן עושר, דער אנדערער האט אויף זיך געהאט א צוריסענעם רעקעל און האט אויסגעזעהן צו זיין אן ארימאן וואס געהט ארום איבער די הייזער. האט דער חדר־איננעל בעמערקט אז דער רייכער עסט מיט גרויס אפעטיט, און ווען מען דערלאנגט איהם א שיסעל נעהמט ער אראב א גרויסען חלק און פאקט אין זיך אהן א שיעור, און דער ארימאן עסט זעהר ווייניג, און ווען מען דערלאנגט איהם די שיסעל נעהמט ער אראב פון דעם א גאנץ קליין ביסעל. דער איננעל האט זיך ניט געקענט אבוואונדערען, און נאכ׳ן מאהלצייט האט ער געפרעגט ביי זיין מוטער: „זאג מיר, מאמע, פארוואס איז דער רייכער גאסט געווען אזוי הונגעריג און דער ארימאן איז אזוי ווי ער האט גאר־ניט געוואלט עסען?"

„פערשטעהסטו מיך אזוי, מיין קינד," האט די מוטער איהם ערקלערט. „דער ארימאן איז נעבעך געווען זעהר הונגעריג. ער האט געהאט א פיעל גרעסערען אפעטיט פון דעם רייכען. נאר דעם רייכען מאן האבען מיר געלאדען צום טיש, און מיר האבען איהם געראפט עטליכע מאל בעטען ביז ער האט איינגעוויליגט צו עסען מיט אונז, האט

ער מיט זיין עסען אונז געוואָלט פערשאַפען פערגניגען. אָבער דער אָרימאַן האָט זיך אַליין איינגעבעטען. מיר האָבען זיך אויף איהם גאָר ניט גערעכט. ער איז אַריינגעקומען אין הויז גראַדע ווען מיר האָבען געדאַרפט געהן צום טיש, האָט זיך געשטעלט ביים טיהר, געפרעגט אויב מיר קענען איהם געבען עפּעס עסען. עס פערשטעהט זיך, אַז דער טאַטע האָט איהם געהייסען זיך זעצען צום טיש. און ווייל דער אָרימאַן האָט געפיהלט אַז ער איז אַן איינגעבעטענער גאַסט, האָט ער זיך געשעהמט."

נמשל

הכנסת אורחים, געבען אַ גאַסט עסען, איז איינע פון די גרעסטע מצוות, אָבער מען דאַרף דעם גאַסט בעטען מיט'ן גאַנצען הארצען, איהם צייגען אַז ער איז אַ ווילקאָמענער גאַסט, אַזוי ווי אברהם אבינו האָט איינגעלאַדען די מלאכים. ער איז זיי געלאָפען אַנקעגען, האָט זיך געבוקט פאַר זיי און האָט שטאַרק געבעטען אַז זיי זאָלען זיך אָבשטעלען ביי איהם אויף אַ מאָהלצייט.

170
אַן אָנזעצער אָהן מזל

איינער וואָס האָט אַרומגערייזט איבער'ן לאַנד און האָט זיך געזוכט לייכטע פּרנסות, איז אָנגעקומען אין אַ שטאָדט וואו ער האָט געזעהן אַ מערקווירדיגע תפיסה. אין אַ גע־ראַמען צימער איז געזעסען אַ מאַן און האָט געגעסען ביי אַ שעהן געגרייטען טיש. אַ דיענער האָט איהם בעדיענט און געבראַכט די טייערסטע עסענס און געטראַנקען. אָבער נעבען דעם מאַן איז אויך געשטאַנען אַ סאָלדאַט מיט אַ ביקס

אויף די פלייצעס און געהיט אז ער זאל ניט ענטלויפען. אין דרויסען,ביים טיהר, איז געשטאנען נאך א סאלדאט און אבגעהיט דעם ארויסגאנג.

דער וואנדערער האט געפרעגט וואס דאס בעדייט און ווער איז דער מאן וואס מען בעהאנדעלט אזוי שעהן, ווי א גוטען גאסט, און מען היט איהם דאך אזוי ווי א קרימינאלניק. האט מען איהם אזוי ערקלערט:

„דער מאן איז געוועזן א גרויסער סוחר, נאר די לעצטע צייט איז איהם אוועק שלעכט און ער איז געווארען באנקראט. האבען זיינע קרעדיטארען איהם איינגעשפארט אין תפיסה און מען האלט איהם דארט ביז מען וועט איבערקוקען זיינע ביכער און מען וועט אבשאצען דעם פערמעגען וואס ביי איהם איז נאך פערבליבען. און אויב עס וועט זיך ארויסווייזען אז ער האט טאקע ניט מיט וואס צו צאהלען, וועט מען איהם מוזען פריי לאזען. דען וואס קען מען טאהן מיט אן ארימאן? די נשמה קען מען דאך ביי איהם ניט צונעהמען.“

דעם וואנדערער איז די געשיכטע שטארק געפעלען געווארען. איז ער אריין אין א רייכער אכסניא, די בעסטע אין שטאדט, און האט זיך געהייסען געבען דעם שעהנסטען צימער. עסען האט ער זיך בעשטעלט אזוי ווי א גרויסער גביר. יעדען טאג געבראטענע קאטשקעס און טייבעלעך און די בעסטע וויינען. אט אזוי האט ער אין דער אכסניא פערבראכט א גאנצען חודש. די גאנצע צייט האט דער בעל־אכסניא געדולדיג געווארט אויף זיין געלד, ווייל דער גאסט האט געזאגט אז ער האט ליעב צו צאהלען א גרויסע סומע אויף אמאל. נאר צום סוף חודש, אז עס האט זיך שוין אנגעקליבען א גרויסער חשבון און דער בעל־אכסניא האט גענומען שטארק פאדערען זיין געלד, האט דער גאסט געענטפערט: „איך האב ביי זיך ניט אפילו קיין מזומנ׳עם גראשען. ווילט איהר, קענט איהר מיך ארייגזעצען אין תפיסה . . .“

דער בעל־אכסניא האט לאנג ניט געווארט און האט דעם

גאסט געלאזט אריינזעצן אין תפיסה. אבער דאס איז שוין געווען א גאנץ אנדער תפיסה ווי יענע. דעם אומזיסטען פרע־סער האט מען אריינגעזעצט אין א פינסטערען קעלער, וואו עס איז געווען קאלט און נאס, און עסען האט מען איהם גע־געבען טרוקען שווארץ ברויט מיט וואסער. האט דער פרע־סער געפרעגט ביים געפענגענים־אויפזעהער: „איך בעט אייך, מיין האר, ערקלערט מיר וואו איז דא דער יושר? יענעם אנזעצער האט איהר אריינגעזעצט אין א גראמען צימער, איהר גיט איהם די פיינסטע עסענס און געטראנקען, און איהר בעדיענט איהם אזוי ווי ער וואלט געווען א גראף, און מיך האט איהר אריינגעזעצט אין א פינסטערען קעלער, און איהר גיט מיר ניט גענוג צום עסען.“

„איך וועל דיר דאס ערקלערען,“ האט דער אויפזעהער געענטפערט. „יענער איז געווען אן ארענטליכער סוחר כל ימיו. ער האט אימער געהאנדעלט עהרליך, באמונה, און האט געצאהלט זיינע קרעדיטארען אימער אין צייט. אז ער האט גענומען סחורה אויף בארג האט ער געווים געמיינט צו בעצאהלען. ער האט געוואלט צאהלען, אבער צוליעב שלעכטע געשעפטען קען ער ניט בעצאהלען. אבער דו, מנובל איינער, ביזט דאך לכתחילה געקומען אין דער אכסניא זיך אנצופאקען מיט אלע גוטע זאכען און דו האסט געוואוסט אז דו קענסט ניט און דו וועסט ניט בעצאהלען, דארום מוזטו ליידען און אבקומען פאר דיין שווינדעל.“

נ מ ש ל

דאס איז דער אונטערשיעד פון איינעם וואס בעגעהט א פערברעכען גאנץ אונגערן, בשוגג, ביז איינעם וואס זינ־דיגט מיט אבזיכט, במזיד.

171
אַ בעוויז פון אַ ברהן

צוויי ברידער האָבען געוואוינט אין איין שטאָדט. איינער איז געוועזן רייך, דער אַנדערער — אָרים. פלעגט דער רייכער ברודער אויסהאַלטען דעם אָרימאַן און פלעגט איהם געבען אויף עסען, אויף טרינקען און אויף קליידער. דער גביר פלעגט זיך פיהרען, אַז נאָכדעם ווי ער פלעגט אויסטראָגען אַ בגד, פלעגט ער איהם אָוועקגעבען צו זיין אָרימען ברודער.

איינמאָל, אַז דער רייכער האָט בעגעגענט זיין אָרימען ברודער אין גאַס, האָט ער געזעהן אַז דער בגד, וואָס ער האָט געגעבען דעם אָרימען ברודער ערשט מיט אַ פּאָר טעג צוריק, הייננט אויף איהם ווי אַ זאַק. אַלע קנעפּלעך זיינען געוועזן אויסגעריסען, די האָריץ איז געוועזן ביי איהם אָפען און דער בויך האָט זיך אַרויסגעזעהן. „וואָס איז דאָס פאַר אַ גאַנג ?“ האָט דער רייכער ברודער געפרעגט. „ערשט צוויי טעג אַז איך האָב דיר געגעבען דעם בגד און עס הייננט שוין אויף דיר ווי אַ שמאַטע !“

„אָבער דער בגד איז שוין געוועזן אַ שמאַטע ווען דו האָסט איהם מיר געגעבען !“ האָט דער אָרימאַן געענטפערט.

דער רייכער ברודער האָט זיך בעדענקט אַז ער וועט זיין ברודער אויספּרובירען, אויב ער איז שולדיג אין דעם וואָס ער קען די קליידער ניט טראָגען ווי אַ מענש. האָט ער דעם אָרימען ברודער גענומען אין אַ קליידער־געשעפט. דאָרט האָט ער געקויפט צוויי אַנצוגען פון דעם זעלבען שטאָף. איינעם האָט ער אַליין אָנגעטאָהן און דעם אַנדערען האָט ער גע־הייסען זיין ברודער אָנטאָהן.

אין עטליכע טעג ארום טרעפט ער ווידער דעם ארימען ברודער אין גאס און ער זעהט אז דער נייער בגד איז שוין אויף איהם אלט געווארען, פערשמירט, פערפלעקט, די קנעפלער אויסגעטרענט, און עס זעהט זיך ארוים די הארץ. „וואס איז מיט דיר?“ האט דער רייכער ברודער גענומען טענה'ן. „זעה, אט איז מיין אנצוג וואס איך טראג נאך ניי, ריין און גאנץ, און דיינער איז שוין אלט, צוריסען, און אהן קנעפלער! ווער איז שולדיג אין דעם, אויב ניט דו אליין, וואס דו קענסט ניט אויפפאסען אויף דיינע קליידער?“

„וואס פערשטעהסטו ניט,“ האט דער ארימער ברודער געענטפערט, „אזוי איז שוין דאס געזעץ פון דער נאטור, אז ביי אן ארימאן זאלען זיין די קליידער פערשמירט און פערפלעקט און אז קיין קנעפלער זאלען זיך ביי איהם ניט האלטען.“

דער רייכער ברודער האט דעם תירוץ געגלויבט און האט עס אנגענומען פאר אן אמת. א צייט שפעטער זיינען ביידע ברידער געווען אויף א חתונה. איז דארט געווען א בדחן, וואס האט זיך פערשטעלט פאר אן ארימאן, א בעטלער, וואס געהט ארום איבער די הייזער. דער בדחן האט געטראגען א ראק וואס איז געווען צו לאנג פאר איהם און הויזען וואס זיינען געווען צו קורץ, און א וועסטעל וואס איז געווען זעהר ברייט. אלע האבען שטארק געלאכט פון דעם בדחנ'ס קליידער און פון אלע זיינע תנועות. אבער דער רייכער ברודער האט איהם גאנץ ערנסט אנגעקוקט און געזאגט צו זיין ארימען ברודער:

„זעה, ווי קונציג דער בדחן שטעלט פאר אן ארימאן און מאכט נאך זיינע רייד, זיינע תנועות און זיין קליידונג — אלעס אזוי ריכטיג, און דאך קענסטו זעהן אז אין זיינע אלטע קליידער געפינען זיך אלע קנעפלער, און ער געהט פערשפילעט ווי א מענש. דאס צייגט אז ניט דיין ארים־

קיים איז שולדיג אין דעם וואס דו ביזט אזוי נאכלעסיג, נאר טאקע ווייל דיין איינגענע נאטור איז אזא."

נמשל

אז א איד וויל לעבען ריין און עהרליך, קען ער דאס טאהן אפילו אין גלות.

172
די בעסטע עצה

איינער האט אמאל גע'גנב'עט א פערד און נאכדעם האט ער חרטה בעקומען אויף דער עבירה. איז ער געקומען צו א רב פרעגען, וואס ער זאל טאהן. ער האט דעם פערד גע'גנב'עט אין פעלד און ער וויים ניט צו וועמען דער פערד געהערט און צו וועמען ער זאל איהם אומקעהרען. האט דער רב איהם געענטפערט: „וואס קענסטו זיך קיין עצה ניט געבען? לאז ארויס דעם פערד פון דיין שטאל, וועט ער שוין אליין וויסען וואוהין צו געהן."

נמשל

די נשמה קומט פון א הייליגען ארט. דער נאר פערשלעפט זי אין בלאטע און נאכדעם פרעגט ער עצות ווי די נשמה צוריק צו ברענגען אויף איהר ארט. אלעס וואס ער דארף טאהן איז, זיך צו בעפרייען פון זיינע תאוות און ארויסלאזען די נשמה פון זומפ, וועט די נשמה אליין קומען צו איהר ארט.

173
צונומען די הויז

איינער, א שווינדלער, וואס האט ליעב געהאט צו כאפען און בארגען, האט זיך אויסגעבויט א הויז פון פרעמדע קלעצער. ער האט גענומען ביי איין האלץ־סוחר א ביסעל קלעצער אויף בארג, א ביסעל ביי אן אנדערען און א דריטען, און אזוי האט ער צוזאמענגעשלעפט גענוג קלעצער אויף א שעהנעם און גערוימען בנין, און האט קיינעם ניט בעצאהלט פאר דעם בוי־מאטעריאל.

די האלץ־הענדלער פלעגען ארומגעהן די הויז מיט פערקלעמטע הערצער, אבער זיי האבען זיך גארנישט געקענט העלפען. וואס האבען זיי געקענט טאהן? זאל יעדערער ברעכען א הויז צוליעב זיינע עטליכע קלעצער? דאס איז דאך ניט מעגליך. אבער עס איז איינמאל געקומען א צייט, אז דעם שווינדלער האט זיך פערוואלט איבערבויען די הויז אויף אן אנדער פלאן, און ווי נאר ער האט די הויז פאנאנדערגענומען, זיינען אנגעלאפען די האלץ־הענדלער און יעדער בעזונדער האט זיך צוגענומען דאס זייניגע. יעצט האט שוין דער בעל־הבית ניט געהאט קיין מוטה זיך צו שטעלען אנטקעגען די מענשען, ווען ער איז געווען שולדיג.

נמשל

די הויז מיינט בית ישראל, דאס אידישע פאלק. יעדער איינציגער פון אונז איז פערזונקען אין חובות איבער'ן קאפ, פאר די זינד וואס מיר האבען בעגאנגען. אבער כל־זמן אידען לעבען אין אחדות און אין שלום און זיי האלטען זיך צוזאמען, האט קיין שטן און קיין בייזעם קיין שליטה ניט איבער